

ПРОБЛЕМА ТЮТЮНОПАЛІННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Хохліна Олена Петрівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології ННІПП НАВС

Перепелиця Сергій Павлович, студент магістратури ННІПП НАВС

Тютюнопаління серед населення – одна з актуальних соціально-правових та психологічних, в тому числі й моральних проблем в Україні. На сьогодні її регулювання здійснюється на законодавчому рівні, що викликає активне її обговорення в суспільстві. Висловлюється думка, що регулювання паління – це втручання у приватне життя. Дійсно, якщо курець – доросла людина і повністю усвідомлює наслідки паління, то палити чи не палити – це його право. Але ж тютюнопаління наносить шкоду самій людині – воно є однією з причин зниження тривалості життя (за даними І.Денісової – на вісім років). Воно є соціально-економічною проблемою: держава оплачує частину витрат на лікування хвороб, пов'язаних з палінням. Право на паління дорослих не означає, що вони мають право на паління в громадських місцях, адже завдає величезної шкоди здоров'ю інших людей, так званих пасивних курців (а оцінками Маттіаса Оберга з Каролінського університету і його співавторів, пасивне паління вбиває у світі 600 тис. осіб на рік. Але ж кожна людина має право на захист свого життя і здоров'я. А тому тютюнопаління не може заохочуватися ні в широкому соціальному плані, ні в плані конкретних виробничих вимог.

Особливо гострою проблема тютюнопаління постає у плані проблеми особистісного зростання молоді, її психічного та фізичного здоров'я. При цьому на перший план постають її психологічні аспекти. Адже тютюнопаління розглядається і як різновид залежностей особи, позбавлення від яких потребує вже психологічної та медичної допомоги. Вивченню соціальним та власне психологічним чинників тютюнопаління серед молоді й присвячене наше дослідження.

На основі теоретичного аналізу літературних джерел з проблеми виявлено, що, тютюнопаління – це, по-перше, – вдихання диму тліючого висушеного або обробленого листа тютюну, найчастіше у вигляді куріння сигарет, сигар, курильних трубок або кальяну; по-друге, – своєрідний спосіб невербального спілкування; по-третє, – вид побутової наркоманії, найбільш поширена форма якої є нікотинізм; по-четверте, – шкідлива звичка, одна з форм токсикоманії, пов'язана з психічною та фізичною залежністю людини від нікотину, що чинить негативний вплив на здоров'я курця і на оточуючих його осіб. Тютюнопаління є залежністю, яка завдає шкоди здоров'ю і формується при наявності трьох факторів: соціального, особистісного і фізіологічного.

В результаті проведеного емпіричного дослідження були отримані дані щодо тютюнопаління у сучасних студентів. Найсуттєвішими соціальними чинниками тютюнопаління сучасної молоді виявилися: залучення в тютюнопаління до 18 років, паління друзів, зокрема паління близького друга (подруги), недостатня проінформованість про шкоду паління.

Були отримані дані щодо рівня заглибленості студентів у тютюнопаління. Встановлено, що більшість досліджуваних не є «заядними курильщиками», палять час від часу, «за компанію», «тому що палить

близький друг (подруга)», «тому що палить старший брат чи сестра» (71% досліджуваних).

Вивчення характеру студентів, що палять, показало, що ті з них, хто має емотивну, демонстративну та циклотимну акцентуацію характеру, більш схильні до тютюнопаління, ніж студенти які мають педантичну, гіпертимну, збудливу, неурівноважену та екзальтовану акцентуації. При вивченні типу темпераменту курців виявилось, що більшість з них має сангвінічний та холеричний тип темпераменту. Встановлено, що переважна більшість студентів-курців має середній рівень розвитку здібностей та середній рівень самооцінки. У молоді, що палить, спостерігається варіативність ціннісних орієнтацій як термінальних, так й інструментальних.

На основі отриманих даних щодо тютюнопаління та особистісних властивостей досліджуваних були побудовані особистісні профілі осіб з різним вираженням тютюнозалежності. При цьому в основу побудови наших профілів поклалися дані про домінуючі у досліджуваних особистісні властивості, такі як темперамент, характер, здібності, ціннісні орієнтації, самооцінка. Встановлено, що особам з високим рівнем заглибленості в тютюнопаління характерні: середній рівень самооцінки, середній рівень розвитку здібностей, сангвінічний або холеричний тип темпераменту, такі акцентуації характеру, як емотивна, демонстративна та циклотимна. Провідними термінальними цінностями в таких осіб є продуктивне життя, здоров'я, громадське визнання, всебічний розвиток, щасливе сімейне життя, кохання, матеріально забезпечене життя, розваги. Інструментальними - життєрадісність, непримиримість до недоліків в собі та інших, відповідальність. Особам з низьким рівнем заглибленості в тютюнопаління характерні: низький рівень розвитку здібностей, занижений рівень самооцінки, флегматичний тип темпераменту, педантична, гіпертимна, збудлива, неурівноважена, або екзальтована акцентуації характеру. Провідними термінальними цінностями в таких осіб є цікава робота, наявність хороших та вірних друзів, свобода, життєва мудрість. Інструментальними - вихованість, високі запити, раціоналізм, самоконтроль, тверда воля, терпимість, сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів.

Отримані результати проведеного дослідження стали підставою для висновку про необхідність подальшого дослідження, оскільки було висунено припущення про зв'язок тютюнопаління з адаптивними можливостями молоді. Виявлення наявності та характеру залежностей між цими явищами дозволить визначити напрямки роботи з нєю на основі сприяння процесу їх пристосування до соціально-економічних, політичних та виробничих змін та вимог за показниками психофізіологічної, психологічної, соціально-психологічної адаптації.

ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ІНФОРМАТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Кузьменко Борис Володимирович, доктор технічних наук, професор, професор кафедри управління інформаційною безпекою Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

XX століття подарувало людству безодню блискучих досягнень у галузі інформатики та інформаційних технологій, становлення і розвиток яких відбувався і продовжує свою ходу стрімкими і шаленими темпами. З появою комп'ютерів інформація, якою володіє людство, стала саме тією "сировиною", яка використовується для виробництва продуктів, знань, рішень, наукового знання, рекомендацій, висновків, та ін. Інформація, у